

Novum

Ulrich Luz 80 éves

Mid van ugyanis, amit nem kaptál volna?
1Kor 4,7¹

Marktgasse 21, Laupen. Impozáns, régi svájci ház a település központjában, a templom közelében. A berni peregrinusok közül sokan laktak Ulrich Luz házában, örvendhettek kitüntetett vendégszeretetének, megtapasztalhatták puritán életmódját, ülhettek asztalánál. Felejthetetlenek a heti közös vacsorák és beszélgetések, amelyek kialakultak a ház lakói között.²

Újszövetséges teológus. Neve összenőtt az EKK-val (Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament), Máté evangéliumával, a hatástörténeti szemlélettel, a hermeneutikával, valamint Középkelet-Európa teológiáinak támogatásával.

Kíméletlen vitapartner. Vaslogika és akarat. Kemény, céltudatos munka. Precíz tervezés és végrehajtás. Interdiszciplináris gondolkodás. Nyitottság az újra, és elutasítása mindannak, ami abszolutizmus. Teológusok nemzedékeit inspirálta lelkesedésével, amelyet az egyház, a világ és az Újtestamentum ügye iránt hordoz.

A berni egyetem teológiai fakultása 2018. március 16–18-án köszöntötte az emeritus professzort a *Neues Testament und Kirche* témájú szimpóziummal. A *Református Szemle* ezzel az életrajzi megemlékezéssel fejezi ki tiszteletét Ulrich Luz munkássága és barátsága előtt a kortárs teológus születésének 80. születésnapja alkalmával.

¹ A címet Ulrich Luz önéletrajzi vallomásából kölcsönöztem, amely az Eve-Marie Becker által szerkesztett biográfiai esszégyűjteményben jelent meg. Luz, Ulrich: Was hast du, das du nicht empfangen hast? In: Becker, Eve-Marie: *Neutestamentliche Wissenschaft. Autobiographische Essays aus der Evangelischen Theologie*. A. Francke Verlag, Tübingen–Basel 2003, 295–305. Ez az írás az Eve-Marie Becker könyvében olvasható Luz-esszé, valamint személyes emlékek alapján készült.

² Bekő István 1995–1996-ban hallgatta Bernben Ulrich Luz előadásait a Római levélről és Máté evangéliumáról. 2002-ben az ő támogatásával kapott meghívást a berni egyetemre, hogy ott egy évig kutatói munkát végezzen. Részt vett a hermeneutikai előadásokon, amelyek 2014-ben könyv formájában jelentek meg. Ulrich Luz és Geréb Zsolt szakmai irányítói voltak a Jézus csodáiról írt doktori értekezésének, amely a L'Harmattan kiadó gondozásában jelent meg.

Ulrich Luz 1938. február 23-án született a svájci Männedorfban. Zürichben, Göttingenben és Bázelen tanult teológiát. Eduard Schweizernél doktorált 1967-ben, és 1968-ban habilitált. A Zürich-Seebachban végzett lelkipásztori szolgálata után két esztendő telt el Japánban. Göttingenben 1972 és 1980 között az Újszövetség tanáraként oktatott. 1980-tól nyugdíjba vonulásáig (2003) a Berni Egyetem teológiai fakultásának újszövetséges professzora volt. 1997-ben a Studiorum Novi Testamenti Societas élén elnökölt. Évtizedek óta él a Bern mellett Laupenben. Három gyermek atyja. Felesége Salome Keller.

Önéletrajzi vallomása szerint újszövetséges teológusi létét alapjában határozta meg a gyermek- és ifjúkora. Édesapja történész és klasszikafilológus volt egy zürichi gimnáziumban. Gyermekként már otthon megismerkedett a görög és római világ történetével, valamint kultúrájuk gazdagságával. Tizenhárom évesen görög kultúrtörténetet kezdett írni. Az iskolában nagy kedvvel tanulta az ógörögöt, és a kötelező olvasmányokon kívül előszeretettel olvasta Arisztophanész és a görög matematikusok műveit. Az antik világ iránt tanúsított ifjúkori érdeklődése útkészítés volt későbbi teológiai tanulmányai felé.

Családja népegyházi értelemben volt keresztyén. A keresztyén hitet eleinte csupán az élet kulturális meghatározójának tekintette. De amikor betagozódott a keresztyén ifjúsági mozgalomba, megértette, hogy a keresztyén hit ennél sokkal több. A hittel együtt jár a döntés, az elköteleződés, közösségi élet és a gyakorlati keresztyénség. Önéletrajzi vallomásából kiderül, hogy a pietizmus hatására tért meg tizenhét esztendő korában, amit a későbbiek során a személyes útkeresése és személyiségfejlődése jelentős alkalmának tekintett. A pietizmus hatására ment a teológiára. Lelkipásztor akart lenni, az evangéliumot akarta hirdetni.

Egyetemi évei alatt Hans Conzelmann és Gerhard Ebeling tanítványa volt, és Bultmann teológiájának légköre is hatott rá. Ifjúkori pietizmusa lépésről lépésre ötvöződött az értelemmel felfogott teológiával. A klasszikafilológia és a pietizmus hatásának jótékony összekapcsolását Hans Conzelmann újszövetséges teológusnak köszönheti. Conzelmann és Ebeling hatására lett számára az Újszövetség a legfontosabb szaktudomány. Tanítványukként értette meg, hogy a keresztyén hit és a Biblia megértése mindig kontextuális és emberi esemény.

Doktori tanulmányainak ideje alatt Eduard Schweizer igazgatta az útját. Teológiai fejlődését Schweizer kritikus kérdésfelvetései segítették elő, és megértették vele, hogy Isten nem választható el az ember életének kontextualitásától és szubjektivitásától. Doktori értekezését Pál apostol történetiszemléletéről írta. Eduard Schweizer tanácsára a dolgozatot két részre osztotta. Az első részből lett a disszertáció. A második rész, amely Pál eszkatológiájáról szólt, a habilitációs dolgozata lett. Így szerzett 1967-ben doktori címet az újszövetségi teológia szakkörében, s alig 30 esztendő korában sikerült habilitálnia. Luz hálásan emlékezik vissza erre az időszakra. A doktori cím megszerzése után még mindig lelkipásztor akart lenni, de miután habilitált (1968), úgy gondolta, hogy

ha valamelyik egyetem igényt tart tudományos munkájára, kipróbálná magát az akadémiai pályán.

A Zürichi Egyetem jóvoltából két évet volt Tokio két egyetemének vendég-professzora. 1970–1971-ben tanított a felkelő nap országában. A japánok vallási sokszínűségében olyan kultúrkörök vallásaival is találkozott, amelyek Japánban nem őshonosak. Megtanulta, hogy a keresztyénséget mint emberi vallást, a maga teljes emberi dimenziójában kell megérteni.

Tudományos pályájának kiemelkedő és legmeghatározóbb szakaszát az úgynevezett evangélikus-katolikus kommentársorozattal (EKK) való foglalkozása képezte. A kommentársorozat szerkesztőbizottsága 1970-ben kérte fel, hogy foglalkozzék Máté evangéliumával. Ettől kezdve munkássága és tudományos-teológiai publikációi összekapcsolódnak az interkonfesszionális értelmezés módszertanával. Érdeklődéssel fordult a hatástörténet felé, amelynek egyik atyja lett az újszövetségi szövegértelmezésben. Kidolgozta a hatástörténet teológiai elméletét és módszertanát. Joggal állíthatjuk, hogy a hatástörténeti szemlélet az általa írt Máté-kommentárban érvényesül a leghatékonyabban. Számára a hatástörténet az Újszövetségnek interdiszciplináris kontextusban történő olvasata és magyarázata. A hatástörténet az egykorinak, a történetinek transzcendens szemszögből való szemlélése anélkül, hogy felednénk a történelmi valóságot. A hatástörténet hálás tudomásul vétele mindannak, amivé a bibliai szövegek által váltunk a történelem során. A hatástörténet a bibliai szövegeknek a miénktől eltérő olvasata, azoknak szemszögből történő magyarázata, akik a miénktől különböző eredményre jutottak, és különböző utakat jártak be. A hatástörténet a bibliai szövegek kritikus és önkritikus mai olvasata, természetesen mindannak tudatosításával együtt, amit a saját történeti helyzetünk jelent.

Ulrich Luz 1980-tól 2003-ig volt a Berni Egyetem teológiai fakultásának újszövetséges professzora. Ehhez a korszakhoz kötődik a négykötetes Máté-kommentár megírása, valamint a teológiai hatástörténeti szemlélet megfogalmazása. Műveit több nyelvre lefordították. Magyar nyelven a budapesti Kálvin Kiadó és a Hermeneutikai Kutatóközpont gondozásában jelentek meg könyvei.

2003-ban vonult nyugdíjba. Az utóbbi 15 esztendőben több vendégtanári meghívásnak tett eleget. Teológiai munkássága elismeréséül hét egyetem tisztelte meg a

doctor honoris causa címmel, köztük a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara is (1996).

80 éves korában, 2018. október 8-án jelenik meg a teológusok és laikusok számára írt könyve az Újszövetségről: *Das Neue Testament – „Wer, Was, Wo“ für Einsteiger. Unter Mitarbeit von Nicht-Theologinnen und Nicht-Theologen.*

A töretlen munkakedvvel bíró teológusnak, aki a magyar nyelvű újszövetségi teológia művelésének támogatója és mindannyiunk barátja, ezúton kívánunk jó egészséget. Isten éltesse!

Bekő István Márton

Akadémiai évváró a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben

A 2017–2018-as évet értékelő beszédében Kállay Dezső rektor több tekintetben is mozgalmas évnak nevezte. Az Erdélyi Református Egyházkerület, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) épültének tulajdonosa nagyszabású felújítási munkálatokat végzett el 2017 tavaszán és nyarán. A belső és a hátsó udvar megújult, a diákság által használt sportpálya modern, műfüves, tetőhálóval felszerelt és kivilágítható sportpályává változott, amely alá mélygarázs került. Megújult az intézet díszterme és a könyvtár is. Ez utóbbi új raktárhelységgel és kibővített olvasóteremmel lett gazdagabb. A rektor mindezekért Magyarország kormányának és Orbán Viktor miniszterelnöknek, az Erdélyi Református Egyházkerületnek és Kató Béla püspöknek, valamint azoknak mondott köszönetet a KPTI nevében, akik szellemi és fizikai munkájukkal járultak hozzá a nagyszabású felújítás elvégzéséhez. A hálaadó ünnepségre 2017. szeptember 30-án került sor. Ezen az eseményen jelen volt Magyarország miniszterelnöke is. A rektor reményét fejezte ki, hogy hamarosan sor kerülhet az elmaradt munkálatok elvégzésére is.

Tanulmányi szempontból a 2017–2018-as akadémiai év jelentős fejleménye az volt, hogy a református magiszterképzés második eszendeje gyakornoki évvé alakult át. Ezáltal az elméleti és gyakorlati képzés még hangsúlyosabban kapcsolódik össze, s így lehetőség nyílik arra, hogy a gyakornok hallgatók mentorok segítségével mélyíthessék el teológiai ismereteiket a konkrét gyülekezeti keretek között.

A rektor kiemelte: „A gyakorlati képzés ott működött hatékonyan, ahol a hallgató gondosan tervezett szolgálati

